

V₁ 54-95

V. a 56-97 pag 57^a-59^a
B 5 Vol. II.

DE

SCHOLASTICA DISCIPLINA

CONTINUATIO ALTERA

PROGRAMMA

QUO AD AUDIENDUM

ORATIONES

DIE XIX. MENS. DEC.

POST MERID.

IN STEPHANEO

HABENDAS INVITAT

CHRISTIANUS GODOFREDUS STRUENSEE. R.

HALBERSTADII,

EX OFFICINA DELIANA, MDCCLXVI.

SCHOLA ASTICA DISCIPLINA

Divi *Andree* quoties in factis recurrit dies, suavi perfundimur voluptate singularis liberalitatis, qua ludum nostrum munifice auxerunt Reverendissimi scholæ nostræ olim Patroni, nunquam intermoritura recordatione. Et erat in animo, hunc ipsum diem, qui in calendas hujus mensis incidit, aliqua solemnitate scholastica celebrare: sed causæ improvise, non prorsus leves, consilium interpellarunt; uti dies a. XIII. cal. Jan. qui *Veneris* est, ei fuerit destinandus. Prodi- bunt enim ad dicendum adolescentes aliquot, quorum industria, & laudabile proficiendi studium a nobis flagitat, ut eos, qui ingenii favent, rogemus enixe omnes, ut sua præsentia honesta ipsorum studia non modo comprobare sed magis acuerere & incendere pro sua benevolentia velint. Quo consilio cum aliquid scribendum esset, rediit in memoriam quæstio, quam me expliciturum esse professus sum, de *Disciplina Scholastica*. De qua superioribus aliquot programmatibus ita a me actum est, ut, *qualem eum esse oporteat, cui ea recte committi posse videatur*, sit a me pro qualiscunque mea facultate declaratum. Itaque hoc tempore hujus disputationis aliud quoddam membrum curatius inspiciam: *Qui disciplina scholastica continendi sint*, consideraturus. Cujus rei explicatio ita facilis est, & ita cuivis obvia, ut ei immorari non necesse videatur, imo ne utile quidem; nisi hic essent quædam monenda ita necessaria, ut, cum sæpissime negligantur, & contra ea cottidie peccetur; satis inculcari, & repeti non posse videantur.

Uti enim nemo est, quin intelligat, si quæritur: *qui disciplinae scholasticæ subjici debeant*, respondendum esse, *omnes, qui*
in

in ludo aliquo institui cupiant, iisdem, quibus ceteri, legibus obnoxios esse debere: Sic non facile quisquam rei scholasticæ, atque moderandæ juventutis tam ignarus rationis est, quin saluberrimam imo necessariam hanc, qua scholarum salus continetur, legem sæpissime negligi intelligat. Quod cum sit perniciosissimum: monendi videntur omnes, ut gravissimum præceptum, quod ita perspicuum est, & apertum, ut cui illud obscurum sit, cimberia caligine circumfusum esse oporteat, summa cura, imo religione, tuendum & conservandum putent. Atque primo quidem caveant, *ne si quem præ ceteris amant, ei contra scholasticæ disciplinæ vim atque leges indulgeant.* Sunt utique in majore præsertim discipulorum numero, quos præ ceteris honeste & religiose diligimus, imo amamus. Aliqui fortasse cognatione nos attingunt; in aliis ingenium suspicimus; in aliis honestatem & elegantiam morum, & virtutem in pulcro corpore etiam gratiorem; in aliquibus utrumque; intercedit interdum inter discipulos & docentes similitudo major, quæ non potest non singularem conciliare amicitiam; alii ob alias causas pie & caste præ ceteris diliguntur. Quod uti improbari nequit, imo laudabile est: ita opera sedulo danda, ne hic amor eam in nobis vim habeat, ut propter eum de disciplinæ scholasticæ gravitate aliquid remittendum putemus; sed eam in his, qui nobis tam cari sunt, moderandis diligentissime adhibeamus. Quod si enim amicitia omnis vitiosa, & sanctissimo nomine indigna est, quæ ad amicitia vitia connivens ea aut confirmat, aut confirmari æquo animo patitur: quanto indignius est præceptoris, amicissimi etiam & amantissimi, gravitate & constantia, addam, in Christum amore, in amicitia ea admittere, quæ in pueris, paullo prudentioribus, non feruntur, sed turpitudinis reprehensionem non sine ratione habent adiunctam. Quo enim nomine insigniendam putamus eam amicitiam, quæ amici salus convellitur, & evertitur? Si enim amicis illud propositum est, amicitiaque propterea

A 2

jungun-

junguntur, ut alter alterum adjuvet, augeat, ornet, de malis moneat, eaque aut prohibeat, aut leviora efficiat: nonne cum natura amicitiae pugnat, nimia indulgentia amicum perditum ire, & quo minus felicitatem consequi possit, impedire? Quod non fieri nequit, praesertim in adolescentulo, nisi in officio, in quo vis disciplinae scholasticae consistit, continetur: cum, officio omisso, aut neglecto, gravi praesertim, & arduo, salutem & incolumitatem concidere necesse sit.

Secundo providendum est, ne *his, qui generis nobilitate, opibus, amplitudine, ceterisque talibus rebus inter ceteros eminent, aliquid contra disciplinae scholasticae sanctitatem concedatur.* Solent quidem ejusmodi pueri, adolescentulive, ut est haec aetas ad insolentiam pronior, his rebus freti insolescere, & ut, quae in ceteris animadvertuntur, sibi impunita sint, postulare. Ipsi parentes nimio filiorum amore occaecati pessimae interdum suffragantur cupiditati, eosque, quibus disciplina scholastica commissa est, aut muneribus colunt, imo corrumpunt; aut si his parum proficiunt, ne severiore suos continere audeant disciplina, terrere conantur. Quorum voluntati tam est resistendum, quam puero- rum libidini; nisi omnem disciplinam funditus everti volumus. Non enim hi modo, quos laxiore legum custodia circumdabimus, in officio se non continebunt, sed nec ceteri contineri poterunt: qui cum pari loco sint & conditione, non sine causa, ut, quod ceteris licet, idem sibi concedatur, postulabunt; atque extra oleas vagati si coercentur & reprimuntur, magistri in opulentos aequo indulgentioris, in se autem justo acerbioris amor & integritas merito erunt suspecta. Quod non modo exemplo erit perniciosum, sed etiam efficiet, ut omne studium & omnis opera in illis moderandis deinceps collocata inanis sit atque irrita futura. Quare qui disciplinam scholasticam integram conservari cupiunt, dabunt operam, ut quo quisque est opulentior, quo nobiliori, aut honestiore loco natus, quo ampliores parentes

tes

tes habet, cognatosue; hoc diligentius, ne ab officio defleat, custodiatur. Cum enim tales pueri sint liberalius educati, exigi ab iis posse videtur, ut sponte sua ad optima quævis ferantur, aut certe facili negotio se admoveri patiantur: quibus, si ferociores erunt, tanto fortius resistendum est, quo damnosior ferocitas in his est, qui opibus valent & genere; cum his rebus suffragantibus, quæ procaciter concupierunt, possint facilius consequi, quam ceteri. Accedit quod ceteri tanto se facilius regi patiuntur, cum erga lautiores severitatem adhiberi animadvertunt: quorum, si boni erunt & probi, exemplo movebuntur, aut, si mali sunt & leves, reprehensione & animadversione, ne his similes esse velint, deterrebuntur; saltem non irascuntur, si quæ poena etiam opulentiores manet, etiam a se, si illos imitari audeant, exigatur. Et certe in patriam graviter peccabit, quisquis eos adolescentulos, qui propter generis amplitudinem, lautiusque partimonium egregiam poterant ei navare operam, corrumpi & perverti patitur, quod non fieri nequit, nisi pueritia eorum, & adolescentia salutaribus legibus & institutis regitur, & diligentissime gubernatur.

Quod si autem horum insolentia reprimenda est: *quanto magis stolidi eorum importunitas frangenda erit, qui ne his quidem rebus invitati discipline scholasticæ cancellos perfringere temere conantur.* Duo hic occurrunt immoderatorum adolescentium genera. Unum eorum, qui, quod symphonico choro fortasse operam aliquam navant, disciplina scholastica circumscribi nolunt: præsertim Atlantes illi, qui sibi suis humeris torquere puerorum canentium axem videntur. Qui, in minoribus præsertim oppidis non modo officii omnibus desunt, sed in foedissimis flagitiis sic interdum volutantur: ut non videam, cujus sit patientiæ aut levitatis talia prodigia ferre, quæ pessimo exemplo, & inquinatissima vita, castas puerorum innocentium mentes contaminant, & ad paria scelera suscipienda hortantur, stimulant, & facem

facem præferunt. Ego sic arbitror, adolescentulum paulo prudentiorem, nisi ad omne scelus profligatus sit, non postulatum, ut sibi propterea, quod aliorum beneficiis victitet, & sustentetur, ignavo, improbo ac flagitioso esse liceat; nisi forte suo comprobandum putet exemplo: paupertatem multorum scelerum magistram esse; sed elaboraturum potius, ut modestia, industria, morumque honestate se non indignum beneficiis esse, declaret: & qui satis sint impudentes, ut scholasticam disciplinam detrectent, eos, si id præ se ferant ad scholam accedentes (est vero in quibusdam tam incredibilis stupor dicam? an impudentia) tanquam scabiosas pecudes recipiendos non esse, sed longissime fugandos; aut si recepti sint, compescendos; & si pertinaciter resistant, quam primum disturbandum nequissimorum homuncionum globum. Alterum ferocium juvenum genus, quod mihi obversatur, eorum est, qui, quod ad academias abire volunt, extremis temporibus scholasticæ disciplinæ impatientes ejus vincula divellere cupiunt. Absit, ut omnibus talem ferociam tribuendam putem. Namque fuerunt ex nostris complures tanta moderatione, & tanto pudore, ut ad ultimam horam, quam inter nos egerunt, sibi similes fuerint; quorum memoria non potest nobis non esse jucundissima: plerique tamen, alioquin non immodesti, sub finem scholastici curriculum, aliqua exequendi salutare disciplinæ scholasticæ jugum cupiditate tentantur. Cum autem vehementer non modo ad ipsorum adolescentum salutem pertineat, ut sint temperantes, nec academicæ insolentiæ unquam advescant; sed etiam reliquorum commodum atque utilitas poscat, ne mali contagio inficiantur: monendi videntur omnes, qui disciplinæ scholasticæ consultum cupiunt, ut huic seu errori, seu fervori, seu furori juvenili tanto constantius occurrant, & resistant, quo latius evagari gestiet.

Quarto denique præcipiendum videtur, *ne his, qui spiritus sancti divino motu præceteris cientur, contra scholasticam disciplinam aliquid*

aliquid concedatur. Ut sumus natura corrupti omnes; & pueri præsertim nimia levitate laborant: sic fit, ut & hi, qui præ ceteris ad spiritus sancti disciplinam se aut contulerunt vere, aut contulisse videri volunt, interdum laxius haberi, & tractari cupiant. Et facit interdum optimorum magistrorum partim amor, partim metus, ne qua re negata offendatur ejusmodi animus molliter profecto & amanter tractandus, ut remittatur aliquid, quod scholastica disciplina exigebat. Quod quidem, ut mihi videtur vehementer est reprehendendum. Si quid enim video, ab his, qui spiritus sancti diviniore motu adficiuntur, ut, quæ scholastica disciplina præscribit, iis diligentissime satisfaciant, non modo *possimus* postulare; sed etiam, nisi illis nocere volumus, *debemus*. Quod si enim ab illis, qui sola ratione duce utuntur, ut intra scholasticæ disciplinæ fines se contineant, merito exigimus: quanto id æquius ab his postulamus, qui spiritum sanctum veri, recti, & honesti non modo auctorem, sed etiam effectorem, sibi delegerunt ducem. Et si a Servatore verissime præceptum est, *qui in parvis rebus fidem non præstet, ei graviore concredi non posse* Luc. XVI. quomodo sanctioribus & internis Christiani hominis partibus satisfaciet is, qui, quæ humana disciplina postulat aut non vult præstare, aut non potest? Quare in eum, qui sanctitati vitæ diligentius studendum putat, præ ceteris intentum esse oportet bonum pædagogum, ne quid admittat, quod cum disciplina scholastica consistere nequit. Neque enim pueri salus incolumis esse potest, si ab officio desciscit: & cum ceteri huic contra leges indulgeri intelligent; aut virtutis simulatores erunt, ut sibi idem liceat; quo pejus nihil esse potest: aut in se severitatem adhiberi ægrius ferent qua re disciplinæ scholasticæ salutaris fructus omnis evanescet, & interibit.

Plura hoc tempore non addam. Rogandi enim adhuc sunt *tum scholæ nostræ Reverendissimi Patroni*, tum quotquot adolescentibus probis, navis, & modestis fauent, velint oratiunculas,

unculas, quas a dicentibus scriptas emendavi, craftina luce, qui Veneris dies est, horis postmeridianis a secunda recitandas clementer & benevole audire. Quod quanta possum maxima submissione animi, & observantia facio. De quibus rebus acturi sint dicentes patrio sermone adjungam. Scrib. Halberstad. a. d. XV. cal. Ian. MDCCCLXVII.

Die Redenden werden in folgender Ordnung auftreten:

- Joh. Heinr. Theodor Cuno**, aus dem Braunschweigischen, beweiset in einer teutschen Rede, daß die Wohlhäter der Schulen vor andern auf unsern Dank gerechten Anspruch machen können.
- Gotthilf Christian Söllner**, aus dem Braunschweigischen, wird in einer teutschen Rede darthun, daß die Feinde der Sprachen auch Feinde der Gelehrsamkeit sind.
- Andreas Matthias Christian Körte**, aus Halberstadt, redet von dem Einfluß der griechischen Literatur in die Gelehrsamkeit, teutsch.
- Johann Christian Michaelis**, aus Halberstadt, zeigt den Nutzen der Welt-Weisheit, lateinisch.
- Johann Christian Kiese**, aus Westphalen, wird von einer Stelle aus dem Propheten Jeremia, daß sie auch nach den Regeln des guten Geschmacks vorzüglich schön sey, erweisen.
- Joh. Heinrich Friedrich Kubel**, aus Gandersheim, thut dar, daß der Winter eine angenehme Zeit für den Studirenden sey.
- August Wilhelm von Bismarck**, aus der Mark, beweiset daß Cicero kein Poltron gewesen.
- Ludewig Theodor Georg Stilke**, aus Thale, besingt die Allmacht Gottes in teutschen Versen.
- Carl Christian Septimus von Veltheim**, aus Harbke, bemüht sich in einer französischen Rede zu erweisen, daß der Adel vor andern verpflichtet sey, etwas gründliches zu erlernen.
- Franz Jacob von Cram**, aus dem Braunschweigischen, handelt von der Nothwendigkeit der Betrachtung des Todes in einer teutschen Rede: in welcher er von der Schule Abschied nehmen wird.
- Theodor Philipp Friedrich Purgold**, aus dem Magdeburgischen, wird eine Stelle aus dem Homer in teutsche Verse übersetzt, hersagen.
- Friedrich Carl Beyer**, aus Halberstadt, wird zeigen, daß der wahre Gelehrte ein nützlich Mitglied des gemeinen Weltens sey.
- Ich wiederhole meine Bitte an alle gnädige Gönner und Freunde unsrer Schule durch Dero Gegenwart, womit Sie den Fleiß der Redner belohnen, unsre zahlreiche und liebenswürdige Jugend zu ermuntern.**

8.0 A 623A

vd 18

Nur für den Lesesaal

ULB Halle

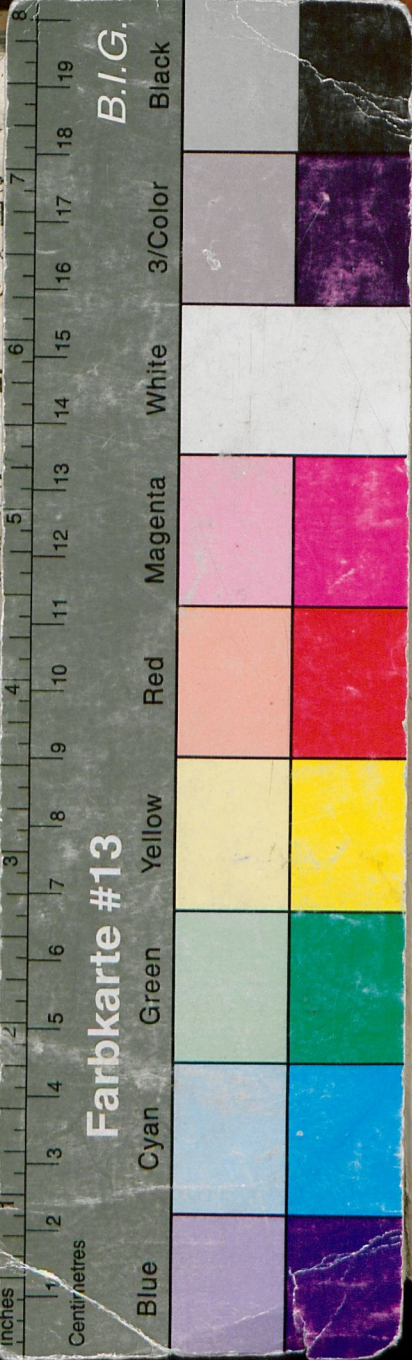
004 585 895

3

noch nicht verbunden

B.I.G.

Farbkarte #13

DE
SCHOLASTICA DISCIPLINA

CONTINUATIO ALTERA

PROGRAMMA

QUO AD AUDIENDUM

ORATIONES

DIE XIX. MENS. DEC.

POST MERID.

IN STEPHANEO

HABENDAS INVITAT

CHRISTIANUS GODOFREDUS STRUENSEE. R.

HALBERSTADII,

EX OFFICINA DELIANA, MDCCLXVI.